

الاہماں تے مورڈ وال الاہماں

شکوہ اور جواب پر شکوہ کا منظوم پنجابی ترجمہ
اردو متن کے ساتھ

مترجم:
محمد انور اینق

اقبال اکادمی پاکستان

جملہ حقوق محفوظ

”پہلی گل“

شکوہ تے جواب شکوہ (الاہماں تے موڑواں الاہماں) ہر سے علامہ اقبال دیاں پرسیدھ نظمان رہیاں نیں۔ ایہناں دا کھوکھ زباناں وچ ترجمادی کیتیا گیا۔ دو جیاں زباناں واعگ پنجابی وچ وی کئی عالمان ایہناں دا ترجمہ کیتیا۔ شکوہ تے جواب شکوہ جہڑے لیکھکاں نے کھوکھ ولیاں وچ ترجمہ کیتا۔ نہیاں وچ سید فضل احمد فاروقی، احمد حسین، خلیل آتش، عبدالجید خال ساجد، رحمت علی رحمت تے اختر حسین شیخ رتی نیں۔

اردو زبان جہڑا سمجھاتے ڈھنگ رکھدی اے بھاویں ای صفتان پنجابی وچ وی نظر آؤندیاں نیں۔ فیر وی ایہناں نظمان نوں پنجابی وچ ترجمان لئی زبان دے ماہر تے گئی بندے دی لوڑ اے۔ تاں جے اردو زبان وچ لکھیاں گئیاں نظمان دار رنگ ڈھنگ تے فنی خوبیاں سگویاں پنجابی وچ ڈھل سکن۔ ایس او کھے کنم نوں اوہ تو ترجمہ کار سید ہے سجا سرے چاڑھ سکد اے، جہڑا اردو تے پنجابی دا ماہر ہون دے نال نال اقبال دی فکر تے فن داوی چنگی طرح جانو ہووے۔

شکوہ تے جواب شکوہ دا ترجمہ کرن ویلے پہلے کیتے گئے ترجمے وی میرے ساویں سن۔ بھاویں سارے ترجمہ کاراں نے اردو نظمان دے رنگ ڈھنگ، معنوی ایکتائی تے فنی خوبیاں نوں اپنے پنجابی ترجمے وچ ڈھانلن دا پورا جتن کیتا۔ فیر وی ایس گل دی گنجیش باقی سی کہ پنجابی زبان دی جھوٹی دے کھلاڑتے رنگ ڈھنگ نوں ورنہ یاں اقبال دے ایہناں تجھیقی شاہکاراں نوں پنجابی وچ ایس طرح انٹھیا جاوے کہ اردو نظم دے مقنی تے اثر دی فضا پنجابی ترجمے وچ

ناشر

محمد سعید عمر

ناشرم

اقبال اکادمی پاکستان

(حکومت پاکستان، وزارت ثقافت)

چھٹی منزل، ایوان اقبال، لاہور

Tel: [+92-42] 6314-510

Fax: [+92-42] 631-4496

Email: director@iap.gov.pk

Website: www.allamaiqbal.com

ISBN 978-969-416-423-6

طبع اول : ۲۰۰۸ء

تعداد : ۵۰۰

قیمت : ۴۰۰ روپے

طبع : شرکت پرنس، لاہور

وی بھروسے۔ جیوس۔

کاہنوں میں نقصان کراں تے کاہنوں کھاؤں گھائے
نہ میں بھلک وچار کراں، جاواں ڈکھ بیتی ڈائے
غور کراں، کن لا لا، سُنْ سُنْ بُل دے گرلاۓ
سُنگی! کوئی پھل واں میں، جو لگ جاں چپ دی چاۓ
پھٹے بولاں پھٹ چڑھائی تاں ایوس میں۔ پھٹھی
اللَّهُ نَالَ الْاَمَانَ مِنْنَا، میرے منہ وجہِ منی
غیر پائے گھر کوئی تے تیری رحمت دے
اک وچارے مسلم نیں، چنان تے سبکی ہے
نظر کرم وی نہیں ساڑے لئی سِخا میوا وی نہیں
کیہ گل اے کہ پہلے ورگی خاطر سیوا وی نہیں
جو گل من چوں نکلے رکھدی اے تاشیر وہیرے
پر نہیں ہندے پر اؤدی اے یہت نال آجیرے
اصلًا ایہدا پاک پوتہ نہیں اتے ڈیرے
منی توں انٹھ کے لاؤندی اے اسماں تے پھیرے

ج

عشق انبوز کپتا چاتر سی گھنہ پاتا میرا
انبراس نوں وی چیر گیا ان جھک گرلاتا میرا
دے دینے آں ، ٹوہر کیانی ، گنیا ہووے کوئی
دے دینے آں ، لختن والا ڈنیا ہووے کوئی
بے پیو دا گڑ پتر نوں نہ یاد زبانی ہووے
بیٹا سکنج وراشت دا فر وارث ثانی ہووے
ساڑے نال نیں سائیاں تیریاں او بڑ نال ودھایاں
کیہ آکھاں توں پھرتو ایس تے گھر گھر نیں اشایاں
عشق لگن دی طاقت توں ہر بخش اچیرا کردے
نام محمد ﷺ پاروں جگ توں ڈور ہمنیرا کردے
اصلی منظوم ترجمے دا مطلب ایدے کے اصل شعر دی تاشیر، فی خوبیاں تے پورا پورا مفہوم
انجدا ہووے کہ ترجیحا گیا شعر اصل تخلیق لگے۔

ترجمے بچ روائی دی فضا بھروسی ہونی چاہیدی اے، تاں بے ترجمہ پورا پورا حق ادا
کر سکے۔ شعر دی ظاہری تے باطنی فضا برقرار رہوے، شعر دے رنگ ڈھنگ تے فی صنعتاں دا
بھروال لحاظ رکھیا جاوے۔ اصل شعر تے ترجمہ کیتے گئے شعر دا ائمہ دا وی فرق نہ رہوے۔

ب

الاہماں شکوہ

ترجمہ کرن ویلے جتنے ادھیائی لگے اوتھے مفہوم نوں کدی دی زخمی نہیں ہوں دینا چاہیدا۔ بحراہ
ورتی جاوے جدے وچ بہتر توں بہتر مطلب ادا ہو سکے۔

میں آس وند آں کہ دانشوراں نوں میری ایسے کوشش پسند آؤے گی۔ میں ایس کتاب دی
چھپوائی لئی آ در جوگ محمد سعیل عمر ناظم اقبال اکادمی پاکستان والیجے طور تے شکر گزار آں جہاں
دی ہلاشیری ایس کتاب نوں سرے چارھن تے چھپائی داموجب بنی۔

محمد انور انسق

۱۱ ابراء ۲۰۰۸ء

کا ہنوں میں نقصان کراں تے کا ہنوں کھاؤں گھائے
نہ میں بھلک و چار کراں، جاواں دکھ بیتی والے

غور کراں، کن لا لا، من من ببل دے گرلاۓ
سنگی! کوئی پھل وال میں، جو لوگ جاں چُپ دی چاۓ

پھٹے بولاں پھٹ چڑھائی تاں ایویں میں پھٹی
اللہ نال الاحماں مینوں، میرے منہ وج میتی

کیون یاں کرنوں سود فراموش ہوں
فدرن فرانہ کروں خونیم دو شس ہوں
نام ببل نے سنوں اور ہر تین گوشے نوں
ہم نو ایں بھی کوئی مل ہوں خابوش ہوں
جزات آزمی تاب سخن ہے مجھ کو
شکوہ اللہ سے خاکم بدہن ہے مجھ کو

ہے بح شیوہ سیم میں شہور ہیں ہم
 قصہ دو سُن تے پریلے مجبور ہیں ہم
 سارِ خاموش ہیں، فرمادیسے سوہر ہیں ہم
 نالہ آتا ہے الرب پر تو معذ و رہیں ہم
 لے خدا بخش کوہ اربابِ فاہجی سنے
 خُلَّ جس کے تھوڑا سا گلا بھی سنے

سچ ! نیونی عادت توں سبھ دُنیا سانوں جانے
 درد کہانی اسیں سنانے آں ، مجبور نمانے
 چپ چپیتے واجے آں تے پُر واں نال الابھے
 رونا بلکھیں جے آؤنداء تے آں اسیں ننانے
 رپا ! توڑ نبھاون والے دین الامھاں ٹھن لے
 تسوی پھیرن والے، کوڑیاں کرن کلاماں ٹھن لے

مڈھ قدیموں ای موجود سی تیری ذات پرانی
 پچل سی ٹوہر چمن دا خشبو وا توں سی انجانی
 شرط اے سانواں تول کریما! ونڈ کریں نہ کافی
 بے کر دا نہ ہندی کنج سی مہک گلابوں آنی
 سانوں دلی تسلی لئی سی ناں تیرے دا جھورا
 نہیں تے تیرے متردے سن آمتی عاشق بھورا

تھی تو موجود ازال سے ہی رُفی ای قدم
 پھول تھا زیر سی پن نہ پڑای تھی شمیم
 شرطِ انصاف کے اے صاحبِ الٹافِ نسیم
 بُوئے گلِ ہمپتیَّ طسِ حجہتی نسیم
 ہم کو جمعیتِ خاطریہ پریشانی تھی
 ورنہ امت تے محسبوب کی دیوانی تھی

ہم سے پس تھا جب تیر جہاں کا نظر
 کہیں مسجد تھے پھر کامیں بودھ بر
 خلپیکر محسوس تھی ان کا نظر
 مانت پھر لوئی آن دیکھن الوین مر
 تجھ کو ساہم ہے لیتا تھا لوئی نام ترا
 قوت بازوئے سمنے کیا کام ترا

ساتھوں پہلاں تیری دنیا دے سی وکھ نثارے
 کوئی پُوجے پھر کوئی پُوجے رکھ نکارے
 بیٹاں دی پُوجا دے عادی سن انسان وچارے
 اوہ کنج ہن ویکھے خالق تے جاندے وارے وارے
 تینوں وی معلم اے تیرا ناں سی کوئی لیندا
 مسلم نے کم کیتا تیرا جذ سی تینوں پیندا

بس ہے تھے یہ میں سمجھو قبھی تو رانی بھی
 اہل حص پین میں ایران میں ساسائی بھی
 اسی سوے میں آباد تھے یونانی بھی
 اسی نیا میں یہودی بھی تھے نصرانی بھی
 پرترے نام پہ نوار اٹھائی کرنے
 بات جگہ بڑی سوئی تھی وہ بنائی کرنے

اپنے وسدے سن سلجوقی تے نالے تورانی
 چینی چینی تے ایران چ رہندے سن ایرانی
 ایسے دنیا دے وچ وسدے رسدے سی یونانی
 اپنے سن آباد یہودی تے نالے نصرانی
 کہنے تیغا چکیا تیرے ناں توں لڑیا کھڑا
 وگڑی ہوئی گل بناؤں دے لئی اڑیا کھڑا

تھے ہمیں ایک ترے مل کر آ راؤں میں
 خشکیوں میں کبھی لٹکتے کبھی دریاؤں میں
 دیں اذانیں کبھی بُری پکے کلیساوں میں
 کبھی فُنستیر کے پتھے ہوئے صحراؤں میں
 شان آنکھوں میں چھپتی تھی جہاں اوس کی
 کلمہ پڑھتے تھے ہم چھاؤں میں تلواروں کی

دُنیا دے وچ اک اسیں ساں تیرے جنگی کلے
 کریے کدی پڑاں وچ وار کدی دریا وچ ہلے
 دِلیٰ بانگ فرنگی گر جے ہو گئی بلے بلے
 ایہ توحیدی گیت کدی افریقی ریت اُنھلے
 ساؤیاں ٹوہراں ویکھ کے کیتی اکھ سر کاراں تھلے
 تیرا حقی کلمہ پڑھدے ساں تکواراں تھلے

ہم جو حیتے تھے تو جنگلوں کی صیبیت کیے
 اور مرتے تھے تر نام کی غلطیت کیے
 تمھیں لچکھیئے زندگی اپنی حکومت کیے
 سرخ بھرتے تھے یاد ہر میں لوٹ کیے؟
 قوم اپنی جوزروں وال جہاں پر مرتی
 بُت فروشی کے عوض بُت شکنی کیوں رکھی

سڑی جنڈڑی سی جنگلاں دی اوکھت بھاری دے لئی
 تے مردے ساں تیرے ناں دی اُچّ اڈاری دے لئی
 نہیں تلوار چلائی اپنی خدمتاری دے لئی
 جان تلی تے رکھدے ساں کیہ دنیاداری دے لئی
 ایہ مومن مخلوق کدی جے ما یہ اُتے مردی
 بُت ویچن دی تھاں کیوں ٹوٹے بتاں والے کردی

ٹلنہ سکتے تھے الرجناں میں اڑ جاتے تھے
 پاؤں شیروں کے بھی میداں سے اڑ جاتے تھے
 تھھے کر شہ جوں کوئی تو بابر جاتے تھے
 تینگ لیا چننے سم توپ سے اڑ جاتے تھے
 نقش توحید کا ہر دل پہ بھایا سامنے
 بخوبی سبھی سیپ امُسنا یا سامنے

ٹلدے نہیں ساں جدوں لڑائی دے وچ اڑ جاندے ساں
 نس جاندے سی شیر پڑوں تے پچھے چڑھ جاندے ساں

چہرا ٹدھ تھیں و گڑیا اوہدے نال و گڑ جاندے ساں
 تیغا کیہ اے؟ توپ فرنگی اگے کھڑ جاندے ساں

اساں چڑھ اکتا دے واہے ہر دل مندر محلے
 ایہو سدا دیندے رہے آں اسی کثاری تھلے

تو ہی لہو کے الھاڑا و خیبر س نے
 شہر قصیر کا جو تھا اس کو بیاس ر س نے
 تو ٹے مخلوق خداوندوں پے سیگر س نے
 کاٹ کر رکھ دیے لفڑا کے لشکر س نے
 کس نے ٹھنڈا لیا استشکمدة ایران کو؟
 کس نے پھر زندہ لیا تند کرہ بیزوں کو؟

دس خال خیبر دے پھاٹک دا پھٹ تروڑیا کہنے؟
 قسطنطینیہ سی جو اوہدا جھنڈ مژوریا کہنے؟
 جو جو بٹ خدا اکھوایا اوہنوں توڑیا کہنے؟
 منکر بندیاں دے جتھے نوں گفروں ہوڑیا کہنے؟
 کہنے ربا دس ساسانی اگ گھر ٹھنڈا کیتا
 کہنے سی فر تیرے ناں دا اُچا جھنڈا کیتا

کون سی قوم فقط تیری طلب کار ہوئی
 اور سے لیے زحمت کش پکار ہوئی
 کس کی شمشیر جہاں لیئر جہاں دار ہوئی
 کس کی تجسس سے دنیا ترمی بیدار ہوئی
 کس کی سیاست کے صنم سے ہوئے رہتے تھے
 منہ کے بل کر کر ہوا اللہ احمد رہتے تھے

کہڑے لوکاں دی ڈھانی توں تیری بُتی ہوئی
 بے دیناں دے نال ترے لئی جھیو جھی ہوئی

کہدے تینے لگے لائی دُنیا جُتی ہوئی
 تے کہدی تکبیر جگائی خلقت سُتی ہوئی

کہدے ڈر خطرے پاروں سی بُت تر تھے رہندے
 اللہ اک اے بُو تھے بھارا وہ ڈگ پیندے سی کہندے

آگیا عینِ رُداتی میں الر وقت نہ از
 قبلہ وہو کنے میں بوسنَتی قوم حجاز
 ایک ہی صفحہ میں لھڑے ہوئے محمود ایاز
 نہ کوئی بندہ رہا اور نہ کوئی بندہ نواز
 بندہ و صاحبِ محفلِ غنی ایک سوتے
 تیری سکار میں پہنچے تو سبھی ایک سوتے

جدوں لڑائی لڑدیاں ہویاں وقت نماز دا آیا
 ہر اک عربی کعبے والے مشا بھوئیں تے لایا
 بدلتے شاہ نے اک سطرے کھڑ کے فرق مٹایا
 تیرے در تے نوکر مالک اک روپ دٹایا
 ماڑا ، ٹگڑا ، ہتھل ، ساہبو ، سارے اکو ہوئے
 سئھے اپڑ کے تیرے دربارے اکو ہوئے

محفلِ کوں مکاں میں سر و شام بھے
 من توحید کوں کارصفتِ حام پھر
 کوہ میں دشت میں کے کرترا پیغام بھے
 اور سلام ہے تجھ اوں بھی ناہام پھر
 دشت تو دشت چین دریا بھنی جھوڑے ہم نے
 بخیریات میں دڑاویں لھوڑے ہم نے

ایسے دنیادے وچ پھردے رہے آں شام سوریے
 دوارے والگوں گھٹے لے کے نثر توحید چھیرے

تیرا سدا دیندیاں دتے تھل پربت وچ پھیرے
 تینوں یاداے ایکم کر دیاں ہرے نیں بندے تیرے

روہی تے اک پاسے رہ گئی ، دریا وی نہ چھڈے
 کالے پانیوں اپنے گھوڑے اسان نسا کے کڈھے

صفحہ دھر سے بھل کو شایہم نے
 نوع انسار کو غلامی سے چھپ رایہم نے
 تیر سے لعنت اوجینیوں کے سایہم نے
 تیر سے قرآن کو سینیوں رکایہم نے
 پھر بھی ہم سے یہ طہر ہے کہ فادا نہیں
 ہم فادا نہیں تو بھی تو دلدار نہیں!

اس دُنیا چوں اسیں ٹفر دا مڈھ مکاون والے
 گول پنے توں انسان دی جان چھڈاون والے
 متھے ٹیک کے تیرے گھرنوں اسیں وساون والے
 تیری پاک کتاب اسیں سینے نوں لاون والے
 فر وی ساڑے نال ہنورا کہ نہیں اسیں نبھاؤ
 جے نہیں اسیں نبھاؤ ٹوں وی نہیں جیدار اپاؤ

اُمّتیں اور بھی ہیں، ان میں نکاٹہ بھی ہیں
 عجزوں لے بھی ہیں سوت میں پسدا بھی ہیں
 ان میں ہل بھی ہیں، غافل بھی ہیں، شیار بھی ہیں
 سکڑوں ہیں ترے نام سے بیزار بھی ہیں
 رحمتیں ہیں ایغیار کے کاش انوں پر
 برق لرنی ہے تو بیخارے سمانوں پر

قوماں ہو روی نیں اوہناں وچ اوگنہارے وی نیں
 پینے بندے وی نیں تے کجھ مست ہکارے وی نیں
 اوہناں وچ جھلے بے سرتے، تیز طرارے وی نیں
 سے نیں تیرے ناں توں اوکھے، آپ مہارے وی نیں
 غیر پرانے گھر کوٹھے تے تیری رحمت وستے
 اک وچارے مسلم نیں، چہناں تے بجلی ہستے

بُتِ صنْمَخاَوْنَ مِنْ كَتَهِ ہِنْ سِدَانَ كَتَهِ
 ہِنْ خَشِيَّاَنَ لَوْلَعَسَبَ كَنْكَهَبَانَ كَتَهِ
 سِرَلَ ہِرَسَ اُونَھُوَنَ لَهُجَمِيَّاَنَ كَتَهِ
 اپَنِي نَعَلَوْنَ مِنْ دَمَائَسَ سُوَوَتَهَانَ كَتَهِ
 خَنَدَزَنَ لَفَرَتَهِ اَحَسَّ تَجَهَّهِ كَنْهِيَنَ
 اپَنِي تَوَسَّدَهَا لَچَهَپَسَتَجَّهِهِ كَنْهِيَنَ

بُتِ كَهَنَدَ بُتِ گَهْرَوَجَ، رَبَّ چَهَانَ وَالَّهُ ۖ
 اوْهَنَأَنَوْ چَأَچَرَھِيَاَ، حَرَمَ سَنْجَانَ وَالَّهُ ۖ

جَگَتَ ٹَکَانَ اُتَوْ اُنْھِيَ گَاوَنَ وَالَّهُ ۖ
 کَچَھِيَ مَارَ كَتَابَ اللَّهِ نَوْ جَانَ وَالَّهُ ۖ

دَنْدُكَفَرَ پِيَاَكَلَدَهِ تَيَنَوْ لَجَ وَيِ اَےَ كَنْهِيَنَ اَےَ؟
 اپَنِي يَكَتَائِي دَا بَھُورَ لَجَ وَيِ اَےَ كَنْهِيَنَ اَےَ؟

شیخات نہیں ہی ان کے خزانے معمور
 نہیں نسل میں جسیں بابت بھی روز اشتو
 قہر تو یہ ہے کہ فنے کو ملیں حور و حبہ
 اور پاک سلام کو فقط و مدد و حمایت
 اب وہ الطاف نہیں تم پر عذایات نہیں
 بات یہ کیا ہے کہ پہلی سی رات نہیں

گل گلے دی نہیں، اوہناں دے بھرے ہوئے نیں غلے
 منڈلی دے وچ چھڑے نیں بے عقلے مرد لگلے
 غصب تے ایہ دے بنگلے خوراں نیں بے دیناں پلے
 تیرے مومن بندیاں نوں خوراں دے لارے کلے
 نظر کرم دی نہیں ساڑے لئی مٹھا میوا دی نہیں
 کیا گل اے کہ پہلے ورگی خاطر سیوا دی نہیں

مومن بندیاں وچوں کیوں دُنیاوی مایہ منکی
تیری ہستی تے اے باہری حد حسابوں اُنکی

توں چاہویں تے پانی پانی ہووے ریتا سنکی
موچ چپڑ سرابوں کھاوے تھل پاندھا بے ٹنگی

طعن پرائے ڈلت غربت دیون مار مدامی
تیرے نال تے مرنے دا کیہ بدلہ اے بدنامی

کیوں سلامانوں تیں ہے ولت دنیا مایا
تیری قدرت تو ہے جس کانہ حدیثے حساب
تو جو چاہے تو اٹھ سینہ صحراء جباب
سرپرور شست ہے میلزدہ سوچ سراب
طعن ان غیار ہے رسوائی ہے ناداری ہے
کیا تے نام پرنے کا عوض خواری ہے

بنی غیار کی اب چاہئے والی دنیا
 رہ لئی اپنے لیے ایدھیں والی دنیا
 ہم تو خست ہے اور وہ نے بحالی دنیا
 پھر نہ لہنا ہوئی تھی سخت لذت دنیا
 ہم تو جستے ہیں کہ نہیں امیں انام ہے
 کسی مدن ہے لساقی نہ ہے خام ہے

بن گئی غیر پایاں دی ہٹن تجھن بیلی دنیا
 اپنے لئی تے رہ گئی اے اک بات پہلی دنیا

ایں تے ٹر گئے ہو راں سانجھے پیے دھیلی دنیا
 فر نہ آکھیں اکتا توں وی ہو گئی ویلی دنیا

جینے آں کہ خلقت دے وج نام ترا رہ جاوے
 ہو سکدا اے ساقی نہ رہے جام نزا رہ جاوے

سیریں حل بھی کئی، چاہئے والے بھی کئے
 شب اسے بھی کئی، صبح نے بھی کئے
 دل تجھے دے بھی کئے پنا صلا ر بھی کئے
 آکر بیٹھنے تھے اور نکالے بھی کئے
 اسے عشق کئے وعدہ فرما کر
 اب نہیں ٹھونڈ پڑنے رخ زیبائے کر

نہ رہی تیری منڈلی تے نہ چاہیوان وہاری
 سوتے ہاواں نہ رہیاں نہ تڑکے گریہ زاری
 اوہناں نے دل تینوں دے کے کئی مزدُوری بھاری
 دو گھریاں اوہ آ کے بیٹھے ٹر گئے اپنی واری
 جاندے رہے اوہ تیرے عاشق کل دا وعدہ لے کے
 لجھ اوہناں نوں ہن توں دیوا نکھ سکنھا لے کے

در دیل بھی ہی قریب کا پسلو بھی کس
 نجکے شست و جبل میں آہو بھی ہی
 عشق کا دل بھی ہی سر کا جادو بھی ہی
 اُستا حمدِ مرسل بھی ہی تو بھی ہی
 پھر یا زردِ غیر سب کیا میں
 اپنے شیدیوں پر یہ غرض کیا میں

دلِ مجنوں دا اوہو اے لیلا دا ڈکھڑا اوہو
 نجدی جنگل پربت دے وچ ہرن دڑنگا اوہو
 اوہو عشق دا جی جذبہ اے روپ دا ٹونا اوہو
 اوہو قومِ محمدی اے تے توں دی اللہ اوہو
 کوڑے رہنا بلا وجہ تے ہونا وکھ کیہ مطلب!
 اپنے عاشق بندیاں تے غصے دی اکھ کیہ مطلب!

تَحْمِلُوهُ حَوْرَالَهُ رَسُولُ عَرَبٍ لَوْحَظُرَا؟
 بُتْ لَرِي مِيشِلِيَا، بُتْ شَكْنِي لَوْحَظُرَا؟
 عَشَقُ لَوْ، عَشَقُ لِي آشْفَقَة سَرْمَيْ حَصْوَا؟
 سَمَانْ دَاوِي سِرْقَرِي لَوْحَظُرَا؟
 آلْ جَبَرِي سِينِيُونْ هِيْ بِي لَهَّتِي هِيْ
 زَمَلِي شِلْ بَلِ حَبَشِي لَهَّتِي هِيْ

دِسْ خَارِ تَنِيُونْ چَهْدِيَا كَهْ عَرَبِي ڈَهُولِنْ نَوْنْ چَهْدِيَا؟
 بَتْ بَانَدَرِ رَهِيَ آلِ؟ بَتْ تَوْزَنْ رَوْلِنْ نَوْنْ چَهْدِيَا؟

عَشَقَ نَوْنْ چَهْدِيَا عَشَقَ دَرِ جَهْلِي چِرْكَهُولِنْ نَوْنْ چَهْدِيَا
 رِيتِ اوِيْيِ تَهْ سَلَمَانِي ، جِندَهُولِنْ نَوْنْ چَهْدِيَا

اللَّهُ أَكْبَرِ دَرِ سِيكِي تَوْنِ یِکْ رَنْگِي اَيْ اَپَنِي
 وَانْگِ بَلَّا اَسَاسِ جِندَرِي شَوَّلِي بَنْگِي اَيْ اَپَنِي

عشق کی خیر وہ پسلی سی ادا بھنی سی
 جادوہ پسیں ای تسلیم خرپا بھنی سی
 مُضطربِ دل صفتِ قبلہ نابھی نہ سی
 اور پا بند ہی آئینِ نبا بھی نہ سی
 کبھی سہم کے بھی غیروں شناسائی ہے
 بات لئنے کی نہیں تو بھی تو ہر جانی ہے

خیر اوہ پہلے ورگا خوب دا پھل پھلدا وی نہیں گا
 کوئی واث تری من مرضی دی ملدا وی نہیں گا
 حرم و کھالو و انگ کچھا دل بے کل دا وی نہیں گا
 سیاں لیک نبھا دی تے کوئی چلدا وی نہیں گا
 ساڑے نال نیں سایاں تیریاں او بڑا نال و دھایاں
 کیا آ کھاں ٹوں پھر ٹوایں تے گھر گھر نیں اشنا یاں

سرفراں پلیا دین کو کامل تو نے
 اک اشائے میتھا دوں کے لیے ایں تو نے
 آتش انہوں کی عشق کا حاصل تو نے
 پُنہ کوئی رمی خسارے مختل تو نے
 آج کیوں سینے ہم کے شر آباد نہیں
 ہم وہی سوتھے سامال ہیں تجھے یا نہیں؟

دین مکمل توں فاران پہاڑ اُتے فرمایا
 اکو سیست نال ہزاراں بندہ پچھے لایا
 اگ بھکھونا نگھا نگھا عشق نچوڑ بنایا
 گھر رخساروں بال چواتی منڈلی نوں ترفاایا
 اج کیوں ساڑی ٹک دے وچوں پھٹدا نہیں چنگیاڑا
 ٹوں بھلیاں کر یاد اسیں آں اوہو دھونی واڑا

وادی نبند میں وہ شوہر سلاسل نہ رہا
 قیس دلوانہ نظر اہ محبول نہ رہا
 حوصلہ نہ رہے ہم نہ رہے دل نہ رہا
 لھریہ جبرا ہے تو ونیق محفل نہ رہا
 اے خوش آں و زلہ آئی و بس نہ ز آئی
 بے جس باز نسوئے محفل با باز آئی

خبدی بیلے دے وچ رو لا بیڑیاں والا وی نہیں
 مجنوں جھلے نوں کھچدا دیدار کجاوا وی نہیں

پہلے ورگی ہمت وی نہیں تے دل جگرا وی نہیں
 گھر بر باد تے ہونا سی بے توں گھر آؤنا وی نہیں

نال ادا جد پرتے گا اوہ بھلک مبارک ہو سی
 عام دیدار توں ہو جاوے گی محفل دی اکھ کو سی

باکش غیر ہیں کشن میں بُجھ بیٹھے
 سنتے ہیں حبام مفت نعمت کو بُجھ بیٹھے
 دُور ہے نگاہ ملکہ گلزار سے مک سُو بیٹھے
 تیرے دیوانے بھی ہیں منتظر ہو بیٹھے
 اپنے پروانوں کو پھر ذوقِ خود افرزوں کے
 بر ق دیرینہ لوفرمان جگہ رسوئی دے

غیر شراباں لے کے باغیں نہر کنارے بیٹھے
 نمیاں ہتھ پیالا لے کے گاؤں دے سارے بیٹھے
 اوہ سچھ دین تے دُنیا والے فکر و سارے بیٹھے
 اک تیرے جھلے نیں اللہ ہو دے لارے بیٹھے
 جس پنگاں نوں پا ربا اپنا آپ جلاون
 آکھ پرانیاں لشکاں تائیں ، سینے نوں گرمابون

قوم آوارہ عنان تا بے پھر وے ججاز
 لے اڑا بسل بے پرو مذاق پڑا
 مضطرب باغ کر رغبے میں ہوئے نیا
 ٹوڈا چھیر تو دی تشنہ مضرابے ساز
 نغمے بیتاب ہیں یا وں سننکلنے کے لیے
 طور پر ضرر ہے اسی آگل میں جسدنے کے لیے

فیر مہاراں موڑیاں بھکلی امت عرباں ولے
 ٹھرک اؤن دا ٹندی بلبل تے کردا اے ہلے
 باغیں بے کل خشبوئی اے ہر اک ڈوڈے پلے
 ٹھونگا لا تاراں ٹوں ! کنج دو تارے رہن نچلے
 نکلن ٹوں بے چین نیں اج وی گانے تاراں وچوں
 مچن ٹوں پے تریفن لانبو طور ابھاراں وچوں

مشکلیں اتے مرحوم کی آسائ کر دے
 موبے یا یا کو ہمدوش سیماں کر دے
 جنس نایا محبت کو بھرا زماں کر دے
 ہند کے ذریشینوں کو مسلمان کر دے
 جوئے خون می حلقہ اخسرت دیرینہ ما
 تی پد نالہ بہشت کردہ سینہ ما

مسلم امت دی سوکھی ہر اوکھے اولیٰ کر دے
 تے سلیمان برابر کیڑی ہتھل جھلی کر دے

مہنگی مہر محبت دی فر جون سوتی کر دے
 مسلم، ہند دے مندر دا ہر اک متوقی، کر دے

سندھراں سیقی اگھوں ہویاں لہو دیاں نہراں جاری
 سینہ شوں پشاری اے تے ساڑو گریہ زاری

بُوئے گل لے کتی بیرین پس من را زپن
 کیا قیامت کے لخود مچوں ہیں غمازِ چمن!
 عمدِ گل حستم سواؤٹ میسا زپن
 اڑکے والیوں سے رمزہ ردا زپن
 ایسا بل ہے کہ ہے محترم ایک
 اس کے سینے میں نہ نہ کمالاطم ایک

پھلاں دی خوشبوئی ٹرگئی بھیت چڑا کے باغوں
 ایہ کیہ تھراے پھل کھردے نیں چغلی کھا کے باغوں

مکا دور گلابی ٹر گئے ساز بھنا کے باغوں
 شاخان اُتوں اڈ گئے پکھو بھجنی گا کے باغوں

اک وچاری بلبل اے جو گاؤندی پئی اے ہن تک
 ہڑھ گیتاں دادل وچ لئی کرلاوندی پئی اے ہن تک

قمریاں شاخ صنوبر سے لریزاں بھی تین
 پتیاں خوپل کی جھڑ جھڑ کے پشاں بھی تین
 وہ پرانی روئیں باع لی ریاں بھی ہو تین
 ڈالیاں پیہن بگل گے ماں بھی تین
 قیدِ بسم طبیعت ہی آزاد اس کی
 کاشکشن میں محبت کا کوئی فرمادی اس کی

ٹھگلیاں ڈال سرو توں دُور پراں وی رہندیاں رہیاں
 پھل پتیاں جھڑ جھڑ کے پھل توں ڈل دیاں گہندیاں رہیاں
 باغاں وچ پرانیاں پالاں ڈھہندیاں بھندیاں رہیاں
 پت جھڑ وچ شاخان توں پت پوشکاں لہندیاں رہیاں
 ایسے قید سے دی توں آزاد طبیعت پائی
 باغ چ کتے سمجھدا کوئی ایہدی ہال ڈھائی

نُطفِ مرنے میں سے ہباقی نہ مزاب جینے میں
 کچھ مزا ہے تو یہی ہون جگد پینے میں
 لٹکنے بے تاب ہیں جو ہر کے آئینے میں
 کر قدر جلوے پتے ہیں کے سینے میں
 اس گلستان میں مددِ دینہ والے ہیں نہیں
 داغ جو سینے میں رکھتے ہوں والے ہیں نہیں

نہ ہن لگدا مرن سوادی تے نہ ربا جینا
 بھورا چسکا دیندا ایہو لہو جگرے دا پینا

کتنا اے بے چین مرے ششے دا جھلک خزینہ
 ویکھ ذرا کنج بنیا جلوہ گھر میرا ایہ سینہ

باغ چ کہنوں داغ و کھاوائیں کدوں سجا کھے لجھے
 اوہ ایہ لا لڑنہیں جہناں دی یک چ ہوون دھبے

ہوون کلی ببل دی سد پاروں ٹکڑے دل دے
ایسے اوچ دی گھنٹی توں ای جاگن والے دل دے

مطلوب! ہوون عہد نویں توں زندہ بندے دل دے
اوں شراب پرانی والے فیر پیاسے دل دے

عجمی ملکی اے تے کیہ اے لاہن ایں عربی میری
ہندی بجنگنی اے تے کیہ اے تان ایں عربی میری

چال اس نہ بل نہ مائی نوا سے دل ہوں
جا گئے والے اسی بانگ دے دل ہوں
یعنی پھر زندہ نتے عمدہ فسے دل ہوں
پھر اسی باوہ دیرینہ کے پیاسے دل ہوں
عجھنخی سے ہم تو یا مے تو حجازی ہے مری
نغمہ نہ دی ہم تو گیا لے تو حجازی ہے مری

دل سے جو بات نہ کلتی ہے اُر رکھتی ہے
 پُر نہ میں طاقت پُر اُر رکھتی ہے
 قدسی اصل ہے رفت پُر رکھتی ہے
 حاکم نہ کھتی ہے لُوچن لُز رکھتی ہے
 عشق تھافت نہ کر شُرشن جالاں مرا
 آسمان چیریں نالہ بے بال مرا

جو گل من چوں نکلے رکھدی اے تائیر دھیرے
 پُر نہیں ہندے پُر اُڈی اے ہمت نال اچیرے
 اصلا ایہدا پاک پورٹی میں اتے ڈیرے
 میشی توں اُٹھ کے لا وندی اے اسماں تے پھیرے
 عشق ان موڑ کپتا چاتر سی منہ پاٹا میرا
 انبراں نوں وی چیر گیا ان جھک ٹکر لاثا میرا

پر لڑوں نے کہا سن گے، میں ہے کوئی
 بے سیکھ سر عرشِ نیں ہے کوئی
 چاند کہتا ہے نہیں، اہلِ نیں ہے کوئی
 آہش کہتی تھی، پوشیدہ میں ہے کوئی
 کچھ جو سمجھا مرے شکوٰ کو تو ِ ضواں سمجھا
 مجھے حست سے نکالا ہوا نہ اس سمجھا

بدھے انہرِ ٹن کے کہیا کتے روی اے کوئی
 آکھن لگے پھر تو تارے عرشیں جی اے کوئی
 چن آہندا سی ٹن کے نہیں، لگدا خاکی اے کوئی
 ٹھرمٹ تارے بولے لکیا اتھے ای اے کوئی
 ہے کجھ جنتی ڈیری ہی وان ہنورا میرا جاتا
 مینوں سُرگاں چوں کڈھیا انسان لسیرا جاتا

تھی شتوں بھی سر کی وانسے کیا
 عشرين پہنچ دنہیں ہے از کیا
 تھی شہر بھی انہیں تک قباز ہے کیا
 اکتی خال حض کی او بھی پڑا ہے کیا!
 غفل آب سے سکان میں کیسے ہیں
 شوخ و ستاخ یہ پکے میں کیسے ہیں

ایہ سنج دی فریاد اے من کے سبھ جیران سی نوری
 جان سکے نہ انبر واسی وی ایہ بھیت ضروری
 انبر اس تک آدم دی کیہ اے نس بھج دی مجبوری
 خاکی وچ وی کیہ آ گئی اے اُذن دی مغروری
 کسر اس دے نیں ادبوں وانجے اس وستی دے واسے
 کسر اس دے نیں چنچل تے منہ پھٹ پستی دے واسے

افت دشون کے ائمہ سے بھی بریسم
 تھا جو حب و ملائکہ یہ وہی ادم ہے
 عالم فیٹے دانے مولیم ہے
 ہاں مل عجائب نے اسرار نے محروم ہے
 ناز طاقت لفت رائیں فوں کو
 باڑنے کا سلیقہ نہیں بلے انوں کو

اینا چنگل کہ کڈھی اے اپنے رب نوں گھوری
 اوہ بندہ اے چنہوں سجدے کر دے سی بھ نوری
 انچ کیت کیفیت دی شدھ مددھ رکھدائے پوری
 بھیت عجز توں پر انجانے دی اے ڈاہڈی ڈوری
 بندیاں ٹوں ایں مان بھیرا، بول بلا رے اُتے
 پھوہڑاں ٹوں نہیں گونا آوندا اپنے وارے اُتے

آئی اوڑھن انجھی نے افسانہ ترا
 اشکھ تا بے لبے پیمانہ ترا
 هـ مـاـگـیـهـوـزـعـقـسـانـهـ تـرـا
 کـفـتـدـشـغـزـبـاـسـهـلـوـیـانـهـ تـرـا
 ٹـشـکـشـکـوـلـوـجـسـنـاـنـےـ توـنـےـ
 ہـمـخـنـکـرـوـیـبـدـلـوـخـکـاـنـےـ

واج آئی کہ ڈکھ بھری اے درد کھانی تیری
 نتھل نیر بھرپچی ہوئی اے نٹھنھی جانی تیری

اسماں تے گونج رہی اے سد متانی تیری
 کئنی ایں گستاخا ! منه پھٹ تیز بیانی تیری

شکرانے دا رنگ طریقے نال گلے ٹوں دتا
 گل دا موقعا نال خدا دے بندیاں ٹوں ٹوں دتا

ہم تو مال کرم چکنی سال ہی نہیں
 راہ و خدا میں کئے رہ منزل ہی نہیں
 تربیت عامتو چھپ بل ہی نہیں
 جس سے تعمیر سوادِ ادمی یہ گل ہی نہیں
 کوئی قابل ہوتا ہم شان کرنی دیتے ہیں
 وہ خوب نہ زد اول کو دنیا بھی تھی دیتے ہیں

کرم کرن لئی کا ہلے آں نہیں کوئی فرد سوا
 کہنوں رستا دیئے نہیں کوئی منزل دا بھالی

سکھلاتی اے عام طبع نہیں اثر قبول والی
 اوہ نہیں خاک، اساریا جاندا جس تھیں آدم عالی

دے دینے آں، ٹوہر کیانی، گنیا ہووے کوئی
 دے دینے آں، لبھن والا دنیا ہووے کوئی

ہوئے من کفر دے عادی بُختے ہڈرامی
ناں دے امتی بنے ہوئے نیں مرسل دی بدنا می

توڑن والے ٹرگھتے رہ گئے بُت گھاڑے سامی
ابراہیم پیوسی تے پتر نیں آذر نای

نویں شرابی نویں شراب تے مٹ نواں اے تیرا
حرم نواں بُت نویں نویں نواں سماں اے تیرا

ہاتھ بنے وہیں الحس فے دل غار ہیں
اُمتی باعثِ رسالتی سغمیت ہیں
بُت شکن اٹھ لئے باقی جو بے بُت گر ہیں
تمہارا باءِ ایم پدر اور پسر آزر ہیں
بادہ آشام نئے بادہ نیا یہ نہ مبھنی نئے
حُرم کعب نیا بُت بھنی نئے تم بھنی نئے

وہ بھی ن تھے کہ یہی مایہ عرض ائی تھا
 ناہشمن سہم مل لاصھر ائی تھا
 بہ سلمان تھا اتنہ کا سو ائی تھا
 لبھی محبوب تھا رامیں جب ائی تھا
 کسی حب ائی سے اب عہد غلامی کراو
 نہت احمد مرسل بوصت میں لونا

اوہ وی دن سن کہ لگدا سی ایہو روپ چنگیرا
 خس خس دے پھل تے کردی سی فخر بھار بھیرا
 جو مومن سی عشق اوہنؤں سی اللہ نال ودھیرا
 دس کدی سدوایا پھرتو ایہو متر تیرا
 کسے مادی نال غلامی دی کر عہد اساري
 پھل قوم محمدی دے کر ہتھ تے بیعت اکواری

سرگھی دیلے اٹھنا تیرے لئی اے کتنا بھاری
ساڑے نال پیار کدوں ایں تینوں نیند پیاری

تیرے ورگے پیٹوں لئی اے بخشن ، روزے داری
آپے دس ایہ بخشن ہون تے نہجدی اے فریاری

گچھنیں ٹوں بجے دین نہیں تیرا قوم اے دین سہارے
بجے ایکانہیں تے کس کم دے منڈلی اندر تارے

کرن تھم پر جس کی بیداری ہے
ہم کے کلب پاریں ہان میں حصیں ساری ہے
طبع ازا و قیسہ رضما بھبھاری ہے
تھمی کہہ دیسی آئین و فاداری ہے
قوم نہ سکتے نہست جنہیں تم بھنیں
جن بیبہم جوں مخل خسیں بھنیں

فن چناناں ٹوں اک نہیں آؤندی اوہ فنا کارثی او
 گھر دی جو پروا نہیں کر دے اوہ پروارثی او
 جس کھلواڑے بھلی سُشی اوہ بیکارثی او
 ویچ مزار بزرگاں دے جو لین ڈکارثی او
 بن کے تاجر قبرائیاں دے تے نیکوکار کہانا
 پتھر دے بُت مل جاوں تے کیہ ویچن نہیں جانا

جن کو آتا نہیں دیں میں کوئی فن تم ہو
 نہیں بس قوم کو پروا نے شین، تم ہو
 بجدیاں بس میں ہوں آئُنہ وہ خرمن تم ہو
 بیچ لھاتے ہیں اسلاف کے مدفن، تم ہو
 چون کو نام چوبیں لی تجارت کے
 کیا زیبیو پکے جو جایں صنم شہپر کے

صفحہ ہے طہاں کو میاں نے
 نوں انسان کو عن کامی چڑھاں نے
 میرے بھے جب نوں بسایاں نے
 میرے تر ان سینوں لگایاں نے
 تھے تو ابا وہ تھے اپنی ملکم یا ہے
 ہاتھ پر ہاتھ دھرے منتظر فراہم ہوا

اس دنیا دے تختے اُتوں شفر مٹایا کہنے
 گول پنے توں نسلام نوں آزاد کرایا کہنے

مشے میک کے میرے گرد اصحن سجايا کہنے
 میری پاک کلام نوں دس خان سینے لایا کہنے

تھاڈے پیو پڑادے سن پر شی تے ویکھو کیہ او
 ہتھاں تے ہتھ دھر کے کل دی تکن والے لیہ او

کیا الہا بہ سب سے
 مبارک ہے فقط وعدہ
 شکوہ بے جا بھی کر کوئی تو لازم ہے شعو
 عدل ہے فاطحہ ستری کا ازال سے دستو
 مسلم آئین پنج افنس تو ملے حور و قصور
 تم میں خود کا کوئی حنستے والا نہیں سیں
 جلوہ طور تو موجود ہے موسیٰ نہیں سیں

کیہ کہندے او؟ مومن دے لئی وعدہ خور نزا اے
 فروی عقل ضروری اے بے لامہ بلا وجہا اے
 پورا قول تے پہلے دن توں ای خالق دالا اے
 مومن ہووے کافر اوہدا بنگلا خور صلا اے؟
 چاہیوان تھواڑے اندر خوراں دا نہیں کوئی
 طور دا ٹور نظر آؤندما اے پر مُوسیٰ نہیں کوئی

منفعت ایک ہے اس قوم کی نقصان بھی ایک
 ایک ہے سبک بھی دین بھی ایمان بھی ایک
 حرم مال پھی اللہ بھی فتوت آن بھی ایک
 لمحہ بڑی بات تھی تو جو مسلمان بھی ایک
 فرقہ بندی ہے کہ میں اور میں زینتیں ہیں
 کی زمانے میں پہنچنے کی یہی باتیں ہیں

فیدا اے اس امت دا اکو ، نقصان وی اکو
 اک نبی سماں دا اے تے دین ایمان وی اکو
 کعبہ اکو اللہ اکو تے قرآن وی اکو
 ایہ گھ وڈی گل سی ہندے مسلمان وی اکو
 بنیاں نیں گھ فرقے بندیاں تے گھ بنیاں ذاتاں
 ایہو نیں کیہ دنیادے ویچ ودھن پھلن دیاں باتاں

کون ہے تارک آمین سول مختار
 مصلحت وقت کی ہے کسے عمل ہا معاشر
 کس لی انہوں میں ما یہ شعراً غیریا
 چھولتی اس ای نذر نسلف سے بیزار
 قلب میں زندگی روح میں حسانہ میں
 کچھ بھی پی محمد کا تھیں یا پر نہیں

آپے دس خال سچا دین محمدی چھڈیا کہنے
 سے مطابق ذاتی کتاب لئی منہ اڑیا کہنے
 طور طریقہ غیراں والا اکھیں گذیا کہنے
 وڈیاں دا راہ رستہ اپنی نظروں کڈھیا کہنے
 تیرے دل وچ سیک نہیں بھورا، دکھ احساس نہیں تینوں
 گدداۓ شرع رسول اللہ ﷺ دا کجھ وی پاس نہیں تینوں

جاکے ہوتے ہیں ساجد می صفت آنکھ تو غریب
 نرحمتِ وزوہ جو کرتے ہیں لوازا تو غریب
 نامہ میں تاہم الارکوئی ہمارا تو غریب
 پردہ بھرتا ہے الارکوئی تھمارا تو غریب
 اُمر ازشہ ولت ہیں ہیں غافل ہم سے
 زندہ ہے بت بضائے اغرا کے دم سے

پڑھن نمازاں کئھے ہو کے مسجد جان تے ماڑے
 میرا روزہ رکھن دا بجے بھارا چان تے ماڑے
 دُنیا دے وچ میرے ناں دا ورود کمان تے ماڑے
 تھاؤ یاں کر تو تاں دے اُتے پردہ پان تے ماڑے
 تگڑے سانوں ما یہ مستی توں نیں بھھلے ہوئے
 مومن اُمتی ہین غریباں پاروں جیون لوئے

واعظِ قوم کی وہ پختہ خیالی نہ رہی
 برق طبعی نہ رہی شعلہ سوتا نہ رہی
 رہ لئی رسیمِ ذائق روحِ بلاں نہ رہی
 فلسفہ رہ لیا، تلمذ تین غزالی نہ رہی
 مسجدیں شرخ نواں ہیں کہ نمازی نہ سے
 یعنی وہ صاحبِ وصفاتِ حجازی شر ہے

اُمت دے سمجھاوے دی اوہ پک خیالی نہ رہی
 تیز طبیعت نہ رہی بھکھدی گل کتھ عالی نہ رہی

رہ گئیاں ناں دیاں رکی بانگاں، بانگ بلاں نہ رہی
 رہ گئی اُچ و چار نری تلقین غزالی نہ رہی

ماتم کرن مسیتاں نہ رہے ثابت قدم نمازی
 مطلب کہ اوہ نہ رہے وصفاتِ والے گئی حجازی

شوئے ہو گئے دنیا سے سلام بود
 ہم کیتے ہیں کہ تھے بھی ہم م موجود
 وضع میں ہو نصاریٰ تو تمدن میں نہ ہو
 یہ سلام ہیں اجھیں کیجے کے شہزادی ہیو
 یوں تو سید بھی ہو، مرا بھی ہو، افغان بھی ہو
 تم بھی کچھ پوکا ساتا تو سلام بھی ہو

کتھے گئے نیں جگ تو مسلم رولا اے ہر پاے
 کہن اپنا ایں کہ مسلم وی سن اتھے دے واسے
 شکل عیسائیاں، رہتل ہندی، فرق نہ رتی ماے
 دیکھ کے ہون یہودی جھتھے مسلم بے احساے
 سید وی او مرزے وی او، تے افغانی وی او
 سارا گھڈ او ایہ دسو کہ قوم حقانی وی او

دعستِ ریختی سکم کی صداقت بے باں
 عمل اس کا تھا قوئی لوٹہ مراعات کے پاں
 شجھ فطرتِ سلم تھا حیا نے نماں
 تھا شجاعت میں اک اپنے تھی قل الا دراں
 خود لداری نعمتِ نعمتیتِ صباشیں پوں
 خالی از خویشش صوتِ میا شیں پوں

مومن دی بے خوف سچائی سگی بلا رے اندر
 آپس دی رعی پاروں نہیں سی جھول تمارے اندر
 رُکھ سجا مومن دا تر سی شرم دے دھارے اندر
 اوہدی نہ آ سکی دلیری فکر و چارے اندر
 کیف شراب دے نم وانگوں سی پکھر پکھر جاندا
 ہو جاندا سی خالی خود نوں منکے طراں لاندا

ہر اک مومن ، کافر دی رگ لئی سی تیز کناری
اوہنے جیون ششے وج سی خوبی عمل اتاری

اوہدا مان و دھاوندی رہندی سی بانہواں دی یاری
تینوں ذھر کوموت دا اس تے رب داخف سی طاری

بے پیو دا گر پتر نوں نہ یاد زبانی ہووے
بیٹا کنج وراشت دا فر وارث ثانی ہووے

ہر سماں لے طالع کے لئے نشر تھا
اُس کے آئیں نہ سہی میں عمل جھر تھا
جو بھر ساتھا اُسے قوتِ بازو پر تھا
تھے تھیں یوت کاظم اس کو خدا کاظم تھا
بایپ کا علم نہ میئے کو اک راز بر چو
پھر پر قابلِ سیراث پدر کیونکر چو!

سُتی دی مسی سہناں نے بُجھتے اے تانی
 مومنِ قومِ شی او کیه نیں ایہ اندازِ حقانی
 نہ درویشی حیدر ورگی نہ مایہ عثمانی
 تیرا وڈیاں نال تعلق کیه بندا روحانی
 اوہ دُنیا وچ عزت والے سن مسلم اکھوا کے
 ڈوبی پت تساں اپنی قرآن توں نگھ پرتا کے

ہر کوئی سنتے ہے ذوقِ تن آسانی ہے
 تم سلام چو بایہ اندازِ مسلمانی ہے
 حیدر بی فتح سے نے دلتِ عثمانی ہے
 تم کو اسلاف کے لیا نسبتِ حانی ہے
 وہ زمانے میں ستر تھے سلام ہول
 اور تم خوار ہوئے مارکِ فٹر آں ہول

تم ہو اپس میں غصہ بن کل وہ اپس میں حیرم
 تم خطا کار و خطا بین وہ خطا پوش کریم
 چاہتے سب میں کہ ہوں اونچ شریا مقتسم
 پہلو دیساں کوئی پیدا تو کرے قلب سیم
 تخت فضو بھی ان کا تھا، سریر کے بھی
 یونسی باتیں ہیں کہ تم میں وہ جمیست ہے بھی؟

اوہ کھاندے سن ترس آپو وچ تے اوٹسی کپٹے
 اوہ سن عیب لکاؤ یار ٹسی او ٹپٹھی متے
 سارے کہندے نیں کہ ہوون کھتیاں اپر چھتے
 پہلوں انچ دا کوئی اپنے سینے دل تے گھتے
 ایرانی مند اوہناں دی چینی تخت اوہناں دا
 گل ای اے کہ تیرے وچ حیاوی اے عرباں دا

خوکشی شو تھارا، اوہ غسیو و خودوا
 تم اخوت کے لریان، وہ اخوت پشار
 تم چفت اسرایا، وہ سرایا کرو
 تم ترستے ہو مل کو، وہ ہستاں بلنا
 اب بلک مادے تو موں کو حکایت ان کی
 نقش ہے صفحہ ہستی صید اقت ان کی

موت کھتان شاں کھو دے تے اوہ سن شرم منارے
 نکھ شاں ایکے توں موڑے اوہ ایکے توں وارے

شی نزے بڑبو لے تے اوہ ادمی بندے سارے
 شی کلی نوں ترسو تے اوہ چھلاں بھرے کیارے

ہن تک ساری دُنیا نوں اے رقصہ یاد اوہناں دا
 جیون مشھے تے لکھیا اے سچا ناد اوہناں دا

شلنج بہم فتی قوم پوشن بھی ہوئے
 بُت ہندی محبت میں ہمن بھی ہوئے
 شوق پرواز میں محبوش میں بھی ہوئے
 بے عمل تھے ہمیں دین سکن طعن بھی ہوئے
 ان لوگوں نے ہر بُت کے آزاد کیا
 لائے بے صائم خانے میں آباد کیا

قوم کنارے اپر تارے وانگوں وی رشانے
 ہندی پریتاں دی پیت اندر باہمن وی سددانے
 پندھ پریتاں سیقی چھڈ کے دور گھراں نوں آئے
 بے عمل تے ای سن گھرو ہوئے دین پرانے
 رہتل نے اوہناں دے گل چوں پشا محمدی لاہیا
 کعبے و چوں چک کے تے بُت خانے وچ وسایا

مجنوں جہے دُکھ درد نہ بھوگن روہی دے ویچ کلے
کھان ہوا اس شہر دیاں تے تحمل کچھن نہ جھلے

اوہ تے اک کملا اے وستے یانہ وستے محلے
ات ضروری اے کہ رہن نہ منہ لیلاتے پلے

ظلم تے ڈنڈی مارن دانہ ہووے گلہ الامان
لگن جدوں موجی اے کیوں نہیں رُوپ بغیر لگاماں

تمنِ حمت کش تنہائی صحراء رہے
شہرِ کھاتے ہوئا بادیہ پیپیانہ
وہ تو دلوانہ ہے بستی میں ہے یانہ رہے
یہ ضروری ہے حبابِ خ لیلانہ رہے
گلہ جو نہ ہو، شکوہ بیدار نہ
عشق آزاد ہے لیوں سُن بھی آزاد نہ ہو!

نویں زمانے دی بجلی نے پھوکی اے کھلواڑی
نہ اس توں تھل فج سکیا اے نہ پھل نہ پھلواڑی

بان داگ اے قوم پرانی تازہ اگ اگاڑی
امت پاک محمد ﷺ دے کپڑیں دھکھدی چنگیاڑی

پیدا ہو جاوے جے ابرا ہمی دھرم اکواراں
فیر چنا نمرودی دے مج بن جاون گلزاراں

عہدِ برق ہے آشنِ خُرمن ہے
ایمن اسکے لوئی صحرانِ لوئی ڈشن ہے
اسن تاگ کا اقام نہ ان سینہ ہے
مل جستہ مُسل شُعہ بپیہ اہن ہے
آج بھی ہو جو برائیں کہ ایماں پیا
اُل رکتی ہے انڈز ٹھستان پیا

ہووے نہ آزردہ ویکھ کے پھلواڑی نوں مالی
چمختے دی پھل جھڑیاں توں چمکے گی ڈالی ڈالی

کاہ لکھ توں ہنداد وسدا اے باغ بیچہ خالی
شوہے رتے پھل کھلارے رت شہیداں والی

اسماناں دا رنگ ذرا تک لالی دے لشکارے
اگدے سورج توں چمکے انبراں دے کورکناڑے

دملکھ رنگ حسپن ہنر پرشان مالی
کوئی غصہ نہ پھٹائیں ہمیں کنے ولی
خرو خشک سے ہوما ہے چکستان خالی
گل برا نماز ہے خوش بست دا کی لالی
رنگ درڈوں کا ذرا دیکھ تو عت بی ہے
یہ سکھتے ہوئے سوچ کی وشق تابی ہے

جبون باغوں کجھ لوکاں پھل پئے جھپٹے دی نیں
پھل توں دانجے دی نیں، تے کجھ پت جھڑپتے دی نیں

سو رکھ ساوے پلے نیں تے لگئے کئے دی نیں
سو پھلواڑی دے وچ وَبَّے میٹی گھٹے دی نیں

و دھن پھلن دے پاروں رکھ اسلام مثالی ہے وے
صدیاں دی گوڑی دی ڈوڑی ڈالی ڈالی ہے وے

امتن گھشن ہے میر چید بھی ہیں
امکسہ میر بھی ہیں خزان یہ بھی ہیں
سیکڑوں سل ہیں ہر یہ بھی مالیہ بھی ہیں
سیکڑوں طین ہپن میں ابھی لوٹیہ بھی ہیں
نخل اسلام نو شہے برومندی کا
پھل ہے سیکڑوں صدیوں لی ہپنندی کا

پاک سکنے کر دو طعن سے سُرماں تیرا
 ٹو وہ یوسف سے کہہ صرے کنعت سیرا
 قافلہ ہونے سکے گا کبھی ویران تیرا
 غریب بانگ دراچھہ نہیں سامان تیرا
 نخل شمع استی و دشعد و دو دیشہ تو
 عاقبت سوز بود سایہ اندیشہ تو

ٹوں نہیں دیں پچاری ، صاف اے جھولی پلا تیرا
 ٹوں ایں یوسف کتعانی ہر مصر محلہ تیرا
 نہ ہو کدی خراب سکے گا ٹولا ٹلا تیرا
 گھنٹی ہو کا سودا پلے بس اکلا تیرا
 رکھ طرح اس دے رگ ریشے بلدیاں لاثاں
 تیری سوچ فکر دی چھاں ایں ساڑو چھکید چھاٹاں

ٹونہ سٹ جائے گا ایران کے سٹ جانے سے
 نشہ مے ٹوٹنے نہیں سماںے سے
 ہے عیاں بیش نا تار کے افغانے سے
 پاس بار ہل کئے لعبے اوصنم خانے سے
 کشتی تھی فاز مانے میں سہارا تو ہے
 عصر نورات ہے دُندلا ساستارا تو ہے

123

ٹوں نہیں میتن لگا بھاویں میڈے جان ایرانی
 بھانڈا بدن نال بدل نہیں سکدا کوڑا پانی
 ظاہر کردی پئی اے جملے دی تاتار کہانی
 حرم دا چوکیدارا کردی رہی مبتاں دی ڈھانی
 حق دی بیڑی دا منجھی تے چپو چارا ٹوں ایں
 نواں زمانہ رات انھیں ڈھنڈلا تارا ٹوں ایں

122

ہے جو سُنگا مبارپا پویشِ بُلغاری کا
 غافلوں کے لیے سیام ہے بیداری کا
 تو سمجھتا ہے یہ سماں ہے دل آزاری کا
 امتحان ہے ترے ایثار، خودداری کا
 کیوں ہر سماں ہے چھیلِ فرسِ اعداء
 نورِ حق بُجھنے سے کافی اعداء

چار چفیرے بلغاری ہے دا رولا جیہڑا
 بے نمرتے بندیاں لئی جاگن دا اے اک سنیہڑا
 اپنے دل دکھنے دا سودا جان لیا توں کیہڑا
 ایہ قربانی تے خُذاری دا اے پرکھ نکھڑا
 توں کیوں ڈرنا ایں ویری دا گھوڑا ہنکن پاروں
 حق دا دیوا بُجھ نہیں سکدا پُھوکاں مارن پاروں

چشم اوقام سے مخفی ہے تحقیقت تیری
 ہے ابھی سلسلہ کا وضو دستی
 زندہ رکھتی ہے زمانے کو حصارت تیری
 کوک قسمتِ امکان ہے خلافتی
 وقتِ فرصت ہے اہماں کام ابھی باقی ہے
 نورِ حیدر کا اسام ابھی باقی ہے

127

قوماں دی اکھ توں ایں اوہلے اصل سچائی تیری
 تیری حالے جیون منڈلی نوں ایں لوڑ بخیری
 تیرے نگہ توں دُنیا دی اے جین بزارے پھیری
 لیکھ امکاناں دا تارا اے تیری گپ اچیری
 حالے ویہل دا ویلا نہیں حالے نیں کم بقايا
 حالے لو اکتا نے نہیں سمجھ دُنیا نوں رشنايا

126

شلِ وقتی کے غنچے میں پریش ہو جا
 رخت برد و شہزادے ہمپس تاں ہو جا
 ہے نکل مایہ تو ذرے بے سی باہ ہو جا
 نغمہ موج سے ہنگامہ طوفان ہو جا
 ٹوٹ عشق سے ہر سپت کو بالا کر دے
 دیر میں اسم حُمَّادَہ سے اجلا کر دے

129

بند کلی دے وچ خوشبوئی دا انگ ایں کھل جاؤں
 پھلواڑی دی وا دے موڈھے اتے پیر نکا ٹوں
 ہولا پینا ریت دا ذرہ ایں تے بن صحراء ٹوں
 لہراں دی لے توں ہل چل دا تیز طفان اٹھا ٹوں
 عشق لگن دی طاقت توں ہر بیچ اچیرا کر دے
 نام محمد ﷺ پاروں جگ توں دور ہنیرا کر دے

128

پھل نبوت ہے نہ ہوے بلبل وی نہ گاوے
نہ جگ دی سچلواڑی وچ کلیاں نوں ہاسا آوے

بے نہ ہوے ساقی ملکے بھر بھر کون لٹاوے
نہ توں ہوویں نہ بزم اکتا ڈنیا نوں ترفاوے

اسماناں دا تنبو تیناں ایسے ناں دے پاروں
جیون رگ دا پھر کن بنیاں ایسے ناں دے پاروں

ہونہ یہ پھول توب بل کار قم بھی نہ ہو
چمن دہر میں طسوں کا ستم بھی نہ ہو
یہ نہ ساقی ہو تو پھر مے بھی نہ ہو ختم بھی نہ ہو
بزم تو حید بھی نیا میں نہ ہو، تم بھی نہ ہو
خیہ افال کا استادہ اسی نام سے ہے
نبض ہستی میش آمادہ اسی نام سے ہے

دشت میں امن نہ سار میں میدان میں ہے
 بحر میں موج کی انغوش میں طوفان میں ہے
 چین کے شہر قشش نے بیان میں ہے
 اور پوشاکہ سلمان کے ایمان میں ہے
 چشم اقوام نیٹ رہا مدتک دیکھے
 رفت شان رفت لگ لازل دیکھے

بیلے اندر وادی اندر پڑاں پہاڑاں اندر
 ساگر اندر لہاں اندر روژھ مہاڑاں اندر
 ویکھو چینی شہراں اندر ، عرب آجڑاں اندر
 تے موگن دے دھرم چ لکیا لہو دیاں ناڑاں اندر
 قوماں دی اکھ ایہو ابدان تیک نظارا ویکھے
 دم دم ماہی دا ذکر اچا ٹوہر نیارا ویکھے

دھرتی دی اکھ ورگے نیں اوہ لوک افریقی کا لے
رب دی راہ وچ جاناں دیوں والے اوہناں پا لے

جبشی مسلم پلے ہوئے سورج دی تپش وچا لے
وکیچھ بلا لی دُنیا کہندے چنان نُوں خُب والے

ترٹپ اوہناں دے اندر اے اس نال توں پارے والگوں
ڈلی ہوئی ٹورچ رہندی اکھ دے تارے والگوں

مردم پشم زمیں یعنیہ کالی دنسیا
وہ تمھارے شہس اپلنے والی دنسیا
گرمی سرکلی پُردہ ہلالی دنسیا
عشق والے جسے چنتے ہیں بلالی دنسیا
پیش انہوڑ سے نام سے پائے کی طرح
غوطہ نور میں ہانگھ کے تکے کی طرح

عقل ہے تیری پر عشق ہے شمشیر تری
 مرد روشن خلافت سے جہاں تری
 ماں وی اند کے لیے آں ہے تجیر تری
 تو مسلم ہو تو نعمت یے تدبیر تری
 کی محمد سے فاتح نے تو تم یے ہیں
 یہ جہاں چیز ہے دیا لوح قلم تک یہ ہیں

عشق دا جذبہ تیغا اے مت ڈھال سہارا تیرا
 او میرے درویشا ! راج اسلامی وارا تیرا
 دُنیا لئی آگ وانگوں اے تکبیر نقرا تیرا
 بن مسلم تقدیر بنے تدبیر ستارا تیرا
 اسیں ترے آں بے ٹوں پاک محمد ﷺ نال بھائی
 لوح قلم وی تیرے نیں کیہ شے اے بھلا خدائی